

Māris Melgalvs. «Pērkons». Jūrmala

Juris Kulakovs par mūsu pilsētu, mūziku un kultūras norisēm Latvijā

Nesen laikraksta «Jūrmalas Vārds» redakcijā runājām, ka nepamatoti ir aizmirsts Jūrmalā dzīvojošais dzejnieks Māris Melgalvs (1957.–2005.). 2014. gada 14. janvārī pagāja deviņi gadi, kopš Māris, kurš ir arī daudzu grupas «Pērkons» dziesmu tekstu autors, aizgāja mūžībā. Tāpēc uz sarunu aicinājām grupas «Pērkons» vadītāju Juri Kulakovu.

Pastāsti, kā Tev un «Pērkonam» sākās sadarbība ar Māri Melgalvu.

Būtībā viss bija samērā vienkārši. Es mēdzu teikt, ka sākumā bija vārds. Es nepiederu pie tiem komponistiem, kuri uzraksta smuku meldiņu un tad piesauc klāt dzejnieku, lai viņš uzraksta pantiņu. Man ir otrādi. Tāda tradīcija ir frančiem, to ir izkopus arī krievu klasiķis akadēmiķis Modests Musorgskis. No latviešiem Imants Kalniņš ļoti strikti pieturas pie tā, ka valodas intonācija ļoti lielā mērā daudzējādā ziņā uzstāda savu fonētisko traktējumu — dzimtās valodas ietērpšanu skaņu valodā. Ir divas galējības — vai nu sekot valodas intonācijai, vai arī valoda ir tikai fonētismi, ar ko rotaļāties. Šajā ziņā es esmu tajā pozīcijā, kur Modests Musorgskis, kur Imants Kalniņš. Ir viens stāsts par dziedātāju, kuru vārdā nesaukšu. Viņš aizgāja pie Imanta Kalniņa un teica: «Uzraksti man kaut kādus meldiņus, tad es pierakstīšu klāt tekstu.» Imants atbildēja: «Nē, vecīt, lūdzu, tekstiņus uz galda un tad es rakstīšu!»

Māra dzejoļus atradi publikācijās un krājumos vai viņš pats Tev pieteicās?

Ar Māri ir tāds stāsts. Kā tu labi zini, kādreiz pie lielajām radošajām savienībām bija jauniešu radošās savienības. Kādreiz tas viss koncentrējās Benjamiņu namā, Krišjāņa Barona ielā. Tur iepazinās ar Māri Melgalvu un Klāvu Elsbergu. Vēl tikāmies «Kalāčos», kur pavasarī un rudenī ļoti iecienīti bija Eduardam Veidenbaumam veltītie dzejas lasījumi. Arī tur Māris deklamēja savus dzejoļus, un mēs tur tikāmies. Faktiski Māris ir unikums arī tādā ziņā, ka viņš nevar padziedāt — viņš dzied pilnīgi šķībi, bet ir iespējams noprast, ko viņš ar to ir domājis, kad viņš deklamē savus dzejoļus dziedādams, apmēram kā Vladimirs Majakovskis. Viņa priekšnesumā ir ietverta visa dzejoļa būtība. Tas ir ļoti harizmātiski. Sanāca tā, ka viņš kļuva par vienu no maniem domubiedriem. Es viņu, viņa dzeju un visu, ko viņš dara, novērtēju ārkārtīgi augstu. Kur ir Māris Melgalvs, tur ir saknes latviešu folklorā, tur ir ārkārtīgi virtuozā fonētika, tur ir turpinājums latviešu dzejas klasiķiem, piemēram, Ojāram Vācietim, kuru Māris varēja citēt blāķiem. Ar Māri mēs jau bijām pazīstami, kad padomju okupācijas laikā iznāca viņa pirmais dzejoļu krājums «Meldijās iešana», un toreiz autoram piešķīra desmit signāla eksemplārus, ko autors varēja pārbaudīt pirms drukāšanas. Māris sazvanīja mani, mēs tikāmies pretī Operai, pie «Valtera un Rapas», un viņš man uzdāvināja vienu no šiem eksemplāriem. Es tolaik dzīvoju Mūzikas akadēmijas, tolaik gan tā saucās konservatorija, kopmītnēs, kur es atšķīru šo krājumu, un pirmais, kas radās bija piedziedājums «ak vai, cik stulbi nosist gulbi», bet ar pantiņu gan es ļoti ilgi mocījos.

Man šķiet, ka viens no Māra fenomeniem ir darbošanās ar primitīvām atskaņām «stulbi — gulbi», «labi — klabi — šņabi — stabi», kas pārsvarā gadījumu liecina par grafomāniju, taču Melgalva unikalitāte ir arī šo atskaņu apaudzēšana ar tikai viņam raksturīgiem virtuoziem valodas paņēmieniem, kas rada fantastisku galarezultātu.

Jā, jo jebkurš, kurš darbojas ar primitīvām atskaņām, riskē būt banāls, bet Māra gadījumā tā nav.

Māris apmeklēja «Pērkona» koncertus? Gāja fanot?

Nē. Nedz Māris, nedz Klāvs Elsbergs negāja, bet viņi to novērtēja ārkārtīgi augstu, un par to es esmu pagodināts.

Vai Melgalva dzejoļi uzreiz bija gatavi dziesmu teksti, vai nācās kaut ko piekoriģēt?

Nē. Dažām dziesmām man nācās izdomāt virsrakstu — nosaukumu, jo daži dzejoļi bija bez virsrakstiem. Tas arī viss. Dzejoļi tiešām bija pilnīgi savā izteiksmē, izpausmē, formā un saturā. Es nekad neesmu ņēmis tādas dzejoļus, par kuriem man būtu kaut vismazākās šaubas. Visi tie, kas ir «Pērkona» repertuārā, kas ir komponēti, tur var parakstīties zem katra vārda. Par katru no šiem dzejoļiem kādā no kultūras augstskolām varētu nolasīt lekciju par asociācijām, par fonētiku, par filozofiju, kas tur ir apakšā. Bieži vien ir tā, kā tu teici — it kā klabošas banālas atskaņas, bet tas nebūt nav tik vienkārši.

Esi izmantojis arī Anšlava Eglīša dzeju...

Jā. Šajā sakarā man ir stāsts, ka studiju laikos man trāpījās ziņa, ka VEF kultūras pilī notiek grāmatu izsole. Aizdevos uz turieni un priekš tiem laikiem samaksāju milzīgu naudu par Anšlava Eglīša krājumu «Vientulis un dzīrotājs». Tas ir viņa vienīgais dzejoļu krājums. Un otrs, ko es nopirku par tikpat lielu naudu, bija viņa stāstu krājums «Maestro». No krājuma «Vientulis un dzīrotājs» ir trīs dziesmas — «Dzīrotāja atgriešanās», «Ballīte» un «Laimes lējējam». Kad mēs bijām Amerikā, diemžēl Anšlavs Eglītis vairs nebija pie labas veselības, un viņš atteicās pieņemt viesus. Ieva Amerikā bija dažus gadus agrāk, viņa satika Anšlavu Eglīti.

Šogad jūlija sākumā Dzintaru koncertzālē divus koncertus sniedza «Pērkons». Zināms, ka Dzintari vasaras mēnešos pieder Krievijas šovbiznesam, bet augusta beigas un septembra sākums tiek atvēlēts latviešu māksliniekiem. Kā «Pērkonom» izdevās iespraukties šajā sarakstā?

Zini, man nebūs atbildes. Ir viens ārkārtīgi pārsteidzoši spējīgs jauniets, jaunskungs Sandis Mohovikovs, kurš sarīkoja šo tūri, un mums ne par ko nebija jāuztraucas. Šķiet, ka viņam ir tikai 24 gadi, bet viņš jau strādā ar «Eoliku» bez Viktora Zemgala, ar «Dāmu popu», ar Stafeku. Viņš arī sarīkoja Olgas Dreģes koncertus. Sandis sazinājās ar Jūrmalas Lauvu klubu. Pirmais koncerts faktiski bija sponsorēts. Mēs saņēmām savus sarunātos honorārus, bet visi pārējie ienākumi un ziedojumi tika novirzīti Jūrmalas bērnu slimnīcai.

Kāds ir Tavs viedoklis par mūzikas dzīvi, mūzikas norisēm Jūrmalā?

Es varētu teikt skarbi — nekādas mūzikas dzīves Jūrmalā nav. Ir izcili jūrmalnieki, kuri piedalās mūzikas procesos. Kāda var būt Jūrmalas mūzikas dzīve? Ir Ģirts Alsters no Jūrmalas teātra, kurš savulaik rīkoja festivālus «Tu esi pamanīts». Tas bija festivāls jaunajām grupām, un es esmu darbojies žūrijā. Ir Leons Sējāns, «Pērkona» ģitārists, kurš kādreiz dažus gadus ir strādājis par skolotāju, par ģitārspēles pasniedzēju Jūrmalas kultūras centrā. Nu, pasaki man, kas tad ir no Jūrmalas, atskaitot Māri Melgalvu, kurš faktiski ir no Ilģuciema, bet mūža nogali pavadīja Jūrmalā?

Nu tomēr Tev tuvākstāvošie mūziķi no «Pērkona», no «Menueta» ir jūrmalnieki — brāļi Sējāni, Raimonds Bartaševičs, Adrians Kuvass. Pašam nav bijusi vēlme kļūt par jūrmalnieku?

Nē, jo viņi ir dabūjuši pēc nopelniem — viņi ir Jūrmalas goda pilsoņi! Es esmu Līvānu goda pilsonis. Kāda varētu būt mana interese kļūt par jūrmalnieku? Nekāda. Es esmu Rīgas centra pēdējās ģenerācijas hipijs. Kopš no Līvāniem ieradās Rīgā uz studijām, es visu laiku esmu pavadījis Rīgas centrā. Kāda Jūrmala?

Bet uz Līvāniem taču aizbrauc?

Jā, mammaiņa ir pie veselības, un tur ir arī vecāku māja.

Tava attieksme pret «Jauno vilni»...

(gari smiekli) Nesmīdini mani! Man svētdien jābūt žūrijā, kas ir mini «Jaunais vilnis» — internacionāls konkurss ar ārkārtīgi skaļu nosaukumu «Baltic Symphony», bet patiesībā tur ir pops. Es apsolījos tur būt. Pagājušogad bija ārkārtīgi smieklīgi. Bija starptautiska žūrija. No Latvijas puses tajā bija Zigmara Liepiņa dēls Jānis Liepiņš, kora «Kamēr» diriģents. Kad rezultāti tika paziņoti, mēs viens otram uzmanīgi pajautājām, par ko balsojām. Izrādījās, ka mēs bijām vienoti nobalsojuši par vienu uzbekieti, kura izpildīja tādu folkpopu. Bet savā starpā mēs pirms tam nekonsultējāmies — katrs savā kaktiņā klusi ielikām atzīmes.

Atgriezīsimies pie «Pērkona». Diski ar Melgalva un Elsberga tekstiem attiecināmi uz padomju laika pēdējo desmitgadi. Vai pastāv iespēja, ka «Pērkons» izdod disku ar jaunām dziesmām?

Tas ir iespējams. Un par to tiek domāts, jo īpaši pēc šīs triumfālās tūres «Sapumpurots zars». Viena lieta ir diskos neizdotie gabali, otra lieta ir dažas dziesmas, ko es esmu iesācis pirms vismaz desmit gadiem. Un kamēr es to neesmu izlīcis uz papīra, es viņas puslīdz atceros. Tai skaitā ir arī Aleksandrs Čaks, kas man ir klupšanas akmens jeb ciets rieksts. It kā es dzīvoju uz Čaka ielas, un es izjūtu radniecību. Aleksandrs Čaks bija ārkārtīgi inteliģenta personība. Viņš ir beidzis Rīgas pirmo ģimnāziju, apguvis daudzas svešvalodas. Es teiktu, ka viņš tikai tēlo huligānu — tā ir ārkārtīgi smalkjūtīga dvēsele. Man ir ārkārtīgi grūti atrast atslēgu, kādā veidā uzkomponēt kādus pāris Aleksandra Čaka dzejoļus. Kaut kad esmu komponējis, bet tas bija studiju laikos un tas bija vienkārši. Bija projekts kopā ar Juri Rijnieku un Jāni Reini, kas bija ārpus teātra repertuāra. Dabūjām kaut kādu balvu, un tas tika iekļauts Nacionālā teātra Mazās zāles repertuārā. Tolaik es kārtējo reizi biju aizliegts, un sēdēju pie klavierēm ar muguru, lai mani neatpazītu. Tā kā man ir dažas dziesmiņas ar Čaka dzeju.

Vai Jūrmalā būtu nepieciešama kāda liela, «Arēnai Rīga» līdzīga būve, kur rīkot lielus koncertus?

Šaubos. Es domāju, ka būtu jāuzkopj Mellužu estrādīte, kur notika «Tu esi pamanīts». Es esmu ļoti konservatīvs. Varbūt, ka tā nešķiet, bet esmu. Esmu drīzāk par to, lai Jūrmala saglabā savu īpašo šarmu, senlaiku šarmu. Manuprāt, pietiek ar Dzintariem. Akadēmisko kamerzāli varbūt vajadzētu. Dzintaru koncertzāles veidošanā ir piedalījušies spicākie akustikas veči, un tā ir ļoti labskanīga, līdzīgi kā filharmonija — Lielā ģilde. Es neēju nedz uz Ķīpsalas, nedz «Skonto» angāriem, jo tur skaņa ir vienkārši pretīga. Jūrmalā varētu uzbūvēt nelielu zāli maziem akadēmiskiem koncertiem, bet pārējais lai paliek, kā ir.